

Hallituksen esitys Eduskunnalle liikuntalaiksi

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan, että maamme liikuntatoiminnan edistämiseksi säädettäisiin uusi liikuntalaki, joka korvaisi voimassa olevan liikuntalain.

Lailla säädettäisiin valtion ja kuntien tehtävistä liikuntatoiminnan edistämiseksi, liikuntaa edistäviin tarkoituksiin myönnettävistä valtionavusta, niiden yleisistä perusteista sekä valtionavun rahoitusperusteista.

Uutena painotuksena lakiehdotuksessa on se, että liikuntatoiminnan edistämisen rinnalle on nostettu liikunnan yhteiskunnalliset vaikutukset, kuten terveydelliset vaikutukset sekä liikunnan merkitys lasten ja nuorten kasvulle ja kehitykselle. Esityksessä on ehdotettu säädettäväksi nykyistä lakia täsmällisemmin lain tarkoituksesta ja arvopohjasta. Lisäksi on ehdotettu säännökset alueellisesta liikuntatoimesta lääninhallintouudistuksen muuttamassa tilanteessa.

Valtion ja kuntien tehtävänä on edellytysten luominen liikuntatoiminnalle. Valtion talousarvioon otettaisiin vuosittain määräraha kuntien liikuntatoimen valtionosuuksiin, liikuntajärjestöjen toimintaan, liikuntatieteelliseen tutkimukseen ja tiedonvälitykseen, koulutukseen, liikuntapaikkarakentamiseen, kansainväliseen yhteistyöhön, liikunnan ko-

keilu- ja kehittämistoimintaan sekä muihin urheilua ja liikuntakasvatusta edistäviin tarkoituksiin.

Opetusministeriön asiantuntijaelimenä laissa tarkoitetuissa asioissa olisi valtion liikuntaneuvosto ja sen jaostot. Uutena tehtävänä valtion liikuntaneuvostolle ehdotetaan säädettäväksi arviointitehtävä valtionhallinnon toimenpiteiden vaikuttavuudesta liikunnan alueella.

Alueellisesta liikunnan edistämisestä vastaisivat lääninhallitukset ja alueelliset liikuntajärjestöt yhteistyössä maakunnan liittojen ja muiden alueviranomaisten kanssa.

Kunnan tehtävänä on edellytysten luominen paikallistason liikuntatoiminnalle sekä liikunnan järjestäminen erityisryhmille ja tarvittaessa myös muulle väestölle. Kunta saa liikuntatoimen menoihin valtionosuutta opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain mukaisesti.

Lakiin ehdotetaan otettavaksi säännös siitä, että määrärahat tämän lain nojalla myönnettäviin valtionosuuksiin ja -avustuksiin osoitetaan veikkaus- ja raha-arpajaispelien voittovaroista.

Uusi liikuntalaki on tarkoitettu tulevaisuuteen voimaan 1 päivänä toukokuuta 1998.

SISÄLLYSLUETTELO

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ	1
YLEISPERUSTELUT	3
1. Nykytilanne	3
1.1. Nykyinen lainsäädäntö ja käytäntö	3
1.2. Nykytilan arvio: muutokset yhteiskunnassa ja liikuntakulttuurissa	6
2. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset	8
3. Esityksen vaikutukset	9
3.1. Organisaatio- ja henkilöstövaikutukset	9
3.2. Taloudelliset vaikutukset	9
3.3. Ympäristövaikutukset	9
3.4. Vaikutukset eri kansalaisryhmien asemaan	9
4. Asian valmistelu	9
5. Muita esitykseen vaikuttavia seikkoja	10
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT	10
1. Lakiehdotuksen perustelut	10
1 luku. Yleiset säännökset	10
2 luku. Valtionrahoitus	12
3 luku. Erinäiset säännökset	14
4 luku. Voimaantulosäännökset	14
2. Tarkemmat säännökset ja määräykset	14
3. Voimaantulo	14
LAKIEHDOTUS	
Liikuntalaki	15

YLEISPERUSTELUT

1. Nykytilanne

1.1. Nykyinen lainsäädäntö ja käytäntö

Lainsäädäntö ja rahoitusjärjestelmä

Liikuntalaki (984/1979) tuli voimaan 1 päivänä tammikuuta 1980. Lakia on muutettu kahdeksan kertaa, viimeksi vuoden 1997 alussa lääninhallintouudistuksen yhteydessä.

Liikuntalain nojalla on annettu liikunta-asetus (1085/1979), asetus läänin liikuntalautakunnasta (611/1987), joka kumoutui 1 päivänä syyskuuta 1997 lääninhallituslain (22/1997) tullessa voimaan sekä valtioneuvoston päätös valtion liikuntaneuvostosta (1124/1991). Erikseen on annettu asetus Suomen liikuntakulttuurin ja urheilun ansiortististä ja ansiomitalista (665/1983).

Kunnille myönnetään valtionosuutta liikuntatoimeen siten kuin opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetussa laissa (705/1992) säädetään. Lain muutoksella säädettiin, että kuntien on käytettävä liikuntalain perusteella osoitettu valtionosuus liikuntatoimen menoihin.

Liikunnan koulutuskeskuksista on säädetty erikseen valtionosuutta saavista liikunnan koulutuskeskuksista annetulla lailla (801/1992).

Uuden lääninhallituslain mukaisesti läänien liikuntalautakunnat lakkautettiin 1 päivänä syyskuuta 1997 ja niiden tehtävät siirrettiin lääninhallituksille. Lääninhallituslaissa säädetään, että läänien toimialaan kuuluu liikuntatoimi, jota opetusministeriö tulosohjaa.

Liikuntalain mukaiset valtionosuudet ja -avustukset rahoitetaan veikkauksen ja raharpajaisten voittovaroista. Raha-arpa- ja veikkauspelien ylijäämän käyttämisestä annetun asetuksen (725/1982) 2 §:n mukaan Oy Veikkaus Ab:n arvioidusta ylijäämästä käytetään vuosittain 36,6 % urheilun ja liikuntakasvatustyön tukemiseen. Asetusta on kuitenkin vuosina 1992—1997 väliaikaisesti muutettu poistamalla asetuksesta maininta edunsaajien määräosuuksista. Vuoden 1997 talousarviossa liikunnan osuus on 23,8 %.

Vuonna 1997 valtion talousarviossa on veikkausvoittovaroista osoitettu yhteensä 420 640 000 markkaa liikunnan tukemiseen. Lisäksi yleisistä budjettivaroista on osoitettu 15 327 000 markkaa liikunnan koulutuskes-

kusten valtionosuuksiin. Syksyn 1997 lisätalousarviossa osoitettiin liikunnan tukemiseen 21 000 000 markan lisämäärärahat.

Vuonna 1997 määrärahat on osoitettu seuraaviin tarkoituksiin:

Tarkoitus	Veikkausvoittovarat 1 000 mk	Yleiset budjettivarat	Yhteensä 1 000 mk
Liikunnan kansalaistoiminta	136 050		136 050
Urheilijoiden apurahat ja valmentajien tuki	2 500		2 500
Kuntien liikuntatoimi	91 419		91 419
Liikuntapaikkarakentaminen	65 700		65 700
Liikunnan koulutuskeskukset	88 559	15 327	103 886
Liikunnan koulutus, tutkimus ja tiedonvälitys	22 910		22 910
Kansainvälinen yhteistyö	3 200		3 200
Liikunnan terveysohjelma	3 000		3 000
Valtion liikuntaneuvosto	1 000		1 000
Läänien liikuntatoimi	1 450		1 450
Muut	4 852		4 852
Yhteensä	420 640	15 327	435 967
Syksyn 1997 lisätalousarvio	21 000		21 000

Opetusministeriö

Opetusministeriö toimii liikunnan keskushallintoviranomaisena. Opetusministeriössä liikunta-asiat kuuluvat liikunta- ja nuorisosaston toimialaan, opetusministeriön uuden työjärjestyksen mukaan 1 päivästä toukokuuta 1997 lähtien liikunta- ja nuorisosaston liikuntayksikölle ja syksyn lisätalousarviossa hyväksytyyn ministeriön organisaatiouudistuksen mukaan 1 päivästä joulou-

kuuta 1997 lähtien kulttuuripolitiikan osaston liikuntayksikölle. Koulutus- ja tiedepolitiikan osasto vastaa liikunnan korkeakouluopetuksesta ja koulujen liikunnanopetuksesta sekä hallintopalveluyksikkö liikunta- paikkarakentamisen rakennusteknisestä ohjauksesta ja valvonnasta.

Opetusministeriön tehtävänä on liikunnan yleinen edistäminen sekä liikuntatoimen valtakunnallinen johto. Tätä tehtävää opetusministeriö toteuttaa informaatio-ohjauksella, tulosohjauksella sekä rahoittamalla erilaista liikuntaa edistävää toimintaa. Keskeisiä strategisia kehittämisalueita ovat liikunnan kansalaistoiminnan edistäminen, liikunnan alalla toimivien henkilöiden asiantuntemuksen ja ammattitaidon kehittäminen, liikuntapaikkojen ja yleisemminkin liikunnan fyysisen ympäristön kehittäminen, soveltavan liikuntatutkimuksen ja liikunnan tietohuollon edistäminen sekä vaikuttaminen kansainvälisessä liikuntayhteisössä.

Valtion liikuntaneuvosto

Opetusministeriön asiantuntijaelimenä liikunnan alueella toimii valtion liikuntaneuvosto, jonka tehtävistä, kokoonpanosta ja asettamisesta on säädetty valtioneuvoston päätöksellä. Neuvostossa on kolme jaostoa: liikuntapoliittinen jaosto, liikuntatieteellinen jaosto sekä erityisliikunnan jaosto. Neuvosto nimitetään eduskunnan toimikaudeksi.

Liikuntaneuvoston tehtävänä on tehdä aloitteita ja esityksiä sekä antaa lausuntoja liikuntapolitiikkaa, liikuntatiedettä ja erityisliikuntaa koskevista asioista. Keskeisimmät lausunnot koskevat valtion talousarvioon otettavia liikuntamäärärahoja sekä opetusministeriön toiminta- ja taloussuunnitelmaa. Liikuntaneuvosto tekee esityksen liikuntajärjestöjen vuosiavustuksista ja antaa lausunnon valtionapukelpoisista liikuntajärjestöistä, liikuntapaikkarakentamiseen myönnettävistä avustuksista, liikuntatieteeseen myönnettävistä avustuksista ja apurahoista sekä liikuntakulttuurin ja urheilun ansioristien ja -mitalien jaosta.

Jaostot valmistelevat liikuntaneuvoston käsittelyyn tulevia asioita. Liikuntatieteen jaosto antaa ilman neuvoston käsittelyä opetusministeriölle lausunnon liikuntatieteelliseen tutkimukseen, tiedonvälitykseen ja liikuntalääketieteelliseen toimintaan myönnettävistä avustuksista.

Läänien liikuntatoimi

Opetusministeriön ja lääninhallitusten apuna liikuntaan liittyvissä asioissa jo 1940-luvun lopulta lähtien ovat toimineet läänien liikuntalautakunnat (aikaisemmin läänin urheilupaikkatoimikunta ja läänin urheilulautakunta). Läänin liikuntalautakunnan tehtävistä, kokoonpanosta ja toiminnasta on säädetty asetuksella. Läänin liikuntalautakuntien tehtävänä on ollut edistää urheilua ja liikuntapolitiikkaa läänin alueella. Läänien liikuntalautakunnat ovat toimineet vuodesta 1988 lähtien myös valtionapuviranomaisina myöntämällä avustukset pieniin kustannusarvioituaan 0,5–2,0 miljoonan markan hankkeisiin. Kaikissa lääneissä (11) oli aikaisemmin päätoimiset liikuntatoimentarkastajat. Nyt liikuntatoimentarkastajista kahdeksan hoitaa yksinomaan liikuntatoimen tehtäviä ja neljällä on liikuntatoimen ohella myös muita tehtäviä. Lisäksi lääneissä on sivutoimisia rakennustarkastajia, jotka hoitavat liikuntapaikkarakentamiseen liittyvää teknistä tarkastusta ja ohjausta.

Uuden lääninhallituslain mukaan läänien liikuntalautakunnat lakkautettiin lain voimaan tullessa 1 päivänä syyskuuta 1997 ja niiden tehtävät on siirretty lääninhallituksille. Lääninhallituksissa liikuntatoimi on organisoitu läänien sivistysosastojen yhteyteen. Lääninhallituslain mukaan opetusministeriö tulosoittaa läänin liikuntatoimintaa. Lääninhallitukset voivat asettaa liikuntatoimintaa varten alueellisia asiantuntijaelimiä. Näiden asiantuntijaorganisaatioiden rakenne ja tulevat tehtävät ovat parhaillaan valmisteltavana ja niistä sovitaan tulosopimusneuvottelujen yhteydessä opetusministeriön ja lääninhallitusten kesken.

Kuntien liikuntatoimi

Kuntien tehtävänä on ensisijaisesti edellytysten luominen paikalliselle liikuntatoiminnalle. Lisäksi useat kunnat ovat ottaneet vastuulle liikunnan järjestämisen sellaisille kansalaisryhmille, jotka ovat jääneet kansalaisjärjestöjen toiminnan tai yksityisten liikuntapalvelujen ulkopuolelle. Liikunta koetaan kunnissa nykyisin osaksi hyvinvointipolitiikkaa. Verkostoajattelua hyväksikäyttäen on lisätty myös muiden kunnan viranomaisen valmiuksia hoitaa ennaltaehkäisevään terveydenhuoltoon ja liikuntaan liittyvää ohjausta ja tiedotusta. Keskeisiä yhteistyötaho-

ja kuntien liikuntatoimelle ovat terveys-, sosiaali-, koulu- ja nuorisoviranomaiset. Ajankohtaisena projektina kunnissa toteutetaan yhteistyössä liikuntajärjestöjen kanssa Kunnossa Kaiken Ikää-terveysohjelmaa.

Liikuntaedellytysten luomisessa on kysymys lähinnä liikuntapaikkojen rakentamisesta ja ylläpitämisestä sekä vuosi- ja projektiivustusten myöntämisestä paikallisille liikunta- ja urheiluseuroille. Kunnissa on 28 000 liikuntapaikkaa, joista kuntien omistamia noin 80 %. Kuntien liikuntatoimessa työskentelee noin 6000 henkilöä ja kunnat käyttävät vuosittain liikuntaan noin 3 miljardia markkaa eli noin 600 markkaa asukasta kohden. Liikuntatoimen käyttöaloudenmenot ovat vuonna 1997 noin 2,2 miljardia markkaa ja liikuntapaikkarakentamiseen käytetään noin 500 miljoonaa markkaa. Koululiikunnasta aiheutuvat kustannukset ovat noin 500 miljoonaa markkaa.

Kuntien omaa toimintaa on järjestetty painotusti erityisryhmille. Kuntien palveluksessa on noin 80 päätoimista ja noin 200 tuntipalkkaista erityisliikunnan ohjaajaa. Lasten ja nuorten kesäliikuntakurssien järjestäminen on kuntien toimesta 1990-luvun laman myötä vähentynyt.

Kunnat ovat vuodesta 1993 lähtien saaneet valtionosuutta liikuntatoimeen opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain mukaisesti asukasta kohden määritellyn yksikköhinnan mukaisesti. Tämä valtionosuus maksetaan veikkausvoittovaroista. Vuoden 1997 alusta voimaan tulleen liikuntalain muutoksen mukaan tämä laskennallinen valtionosuus on käytettävä liikuntalain 3 §:n mukaisiin menoihin. Nykyinen valtionosuus 91,4 miljoonaa markkaa on 4–5 % kuntien liikuntatoimen käyttöaloudenmenoista.

Liikuntajärjestöt

Liikuntalain perusteella saa nykyisin vuositista valtionapua kaikkiaan 120 valtakunnallista ja alueellista liikuntajärjestöä. Liikuntajärjestöjen yhteistoimintajärjestönä on vuoden 1994 alusta toiminut Suomen Liikunta ja Urheilu ry., johon kuuluu 108 valtakunnallista ja 11 alueellista liikuntajärjestöä. Näissä liikuntajärjestöissä oli vuonna 1996 570 työntekijää. Järjestöjen kokonaisuudet olivat noin 350 miljoonaa markkaa. Valtionapu kattoi menoista noin kolmanneksen.

Liikuntaa harrastaa liikuntajärjestöjen pii-

rissä noin 700 000 suomalaista, joista on 400 000 alle 15-vuotiaita lapsia ja nuoria. Liikuntajärjestöissä ja niihin kuuluvissa urheiluseuroissa on noin 1,1 miljoonaa jäsentä.

Liikunnan kansalaistoimintaan myönnettiin vuonna 1997 avustusta 136 miljoonaa markkaa. Liikuntajärjestöjen avustusjärjestelmää on kehitetty tulosperusteiseksi. Lisäksi liikuntajärjestöille on myönnetty ohjelmaperusteisesti pienempiä avustuksia suvaitsevaisuuden ja tasa-arvon edistämiseksi. Liikuntajärjestöt ovat viime vuosina aktivoituneet niin sanotun kolmannen sektorin työllistäjinä.

Liikuntapaikkarakentaminen

Suomessa on noin 28 000 liikuntapaikkaa, jotka ovat pääosin (80%) kuntien omistamia ja hoitamia. Luonnossa tapahtuvan liikkumisen kanssa ne tarjoavat väestön liikuntaharrastuksille kansainvälisestikin arvioiden hyvät edellytykset. Liikuntapaikkojen arvoksi on arvioitu 50 miljardia markkaa.

Liikuntalain voimassa ollessa (1980-) valtio on tukenut noin 2 200 perustamishankkeen toteuttamista yhteensä yli miljardilla markalla. Liikuntapaikkarakentamisen koko rahoituksesta valtionrahoituksen osuuden arvioidaan olevan noin viidennes. Opetusministeriön ohella liikuntapaikkarakentamista ovat tukeneet työllisyysperusteisesti työministeriö ja lähinnä matkailun yritystukijana kauppa- ja teollisuusministeriö. Opetusministeriö on myöntänyt investointiavustusten lisäksi tukea myös liikuntapaikkarakentamista koskeviin tutkimuksiin ja selvityksiin, viime aikoina noin 2 miljoonaa markkaa vuodessa.

Liikuntapaikkarakentaminen on ollut osa hallituksen työllisyysohjelmaa ja siihen liittyvään peruskorjausohjelmaan on suunnattu veikkausvoittovaroja vuonna 1997 20 miljoonaa markkaa. Syksyn 1997 lisätalousarviossa liikuntapaikkarakentamiseen osoitettiin lisämäärärahoja 11 miljoonaa markkaa.

Liikuntalain perusteella myönnetty tuki on suunnattu pääosin sisäliikuntatilojen, kuten liikuntasalien ja -hallien rakentamiseen. Samalla on toteutunut liikuntalain maininta laajojen käyttäjäryhmien tarpeisiin tarkoitettujen tilojen tukemisesta. 1990-luvulla painopiste on ollut erityisesti uimahallien peruskorjauksessa.

Liikuntapaikkarakentaminen kääntyi kunnissa 1990-luvun alussa voimakkaaseen laskuun. Kun vuonna 1990 kunnat käyttivät liikuntapaikkarakentamiseen 587 miljoonaa

markkaa, niin vastaava summa oli vuonna 1992 vain 273 miljoonaa markkaa. Liikunta- paikkojen rakentaminen on elpynyt kunnissa lähinnä peruskorjausten osalta ja vuonna 1997 tarkoitukseen käytetään jo noin 500 miljoonaa markkaa.

Liikuntatiede

Veikkausvoittovaroista rahoitetaan liikuntatieteellisiä tutkimusprojekteja ja liikuntatieteellisten yhteisöjen toimintaa. Valtionavun piirissä olevia liikuntatieteellisiä yhteisöjä ovat urheilulääkäriasemat (6), Liikuntatieteellinen Seura, Liikunnan ja kansanterveyden edistämissäätiön LIKES-tutkimuskeskus ja Kilpa- ja huippu-urheilun tutkimuskeskus.

Liikuntatieteellinen tutkimus palvelee liikunnan edistämistä kuntoliikunnan ja huippu-urheilun alueilla. Soveltavan tutkimustiedon käyttöä liikuntahallinnon ja liikuntaan liittyvän yhteiskunnallisen päätöksenteon tueksi on viime vuosina lisätty. Liikuntatieteen rahoituspolitiikan painopisteet on asetettu valtion liikuntaneuvoston liikuntatieteellisen jaoston laatimissa suunnitelmissa, viimeksi Liikuntatieteen suunta 2000 -asiakirjassa. Liikunnan yhteiskunnallinen perustelu -asiakirja (1993) on ollut hyvä osoitus liikuntatutkimuksen ja -tutkijoiden uudesta roolista yhteiskuntapoliittisessa kehitystyössä.

Liikuntatieteellisen tutkimuksen työjakoa on kehitetty Suomen Akatemian kanssa siten, että Akatemian rahoituksen painopiste on perustutkimuksessa ja laajoissa tutkimusprojekteissa ja opetusministeriön tehtävänä on lähinnä soveltavan liikuntatutkimuksen tukeminen. Maamme liikuntatieteellistä tutkimusta on arvioitu myös kansainvälisesti ja vuonna 1991 suoritetun arvion perusteella maamme liikuntatieteellinen tutkimus on kansainvälisellä tasolla.

Kansainvälinen yhteistyö

Opetusministeriö osallistuu liikunta-alan kansainväliseen ja monenkeskiseen yhteistyöhön. Kahdenvälinen yhteistyö perustuu Suomen ja yli 30 maan kanssa allekirjoitetuihin kulttuurisopimuksiin. Monenkeskinen yhteistyö perustuu pohjoismaisiin, eurooppalaisiin ja kansainvälisiin yhteistyöjärjestelyihin muun muassa Pohjoismaisen ministerineuvoston, Euroopan neuvoston, Euroopan

unionin ja Unescon ohjelmien osana. Suomella on tällä hetkellä puheenjohtajuus Euroopan neuvoston urheilukomiteassa.

Opetusministeriö tukee liikunta-alan järjestöjen, koulutusyksikköjen, tutkimuslaitosten ja muiden yhteisöjen kansainvälistä yhteistyötä sekä taloudellisesti että informaatio-ohjauksella. Myös lääninhallitukset harjoittavat liikunta-alan kansainvälistä yhteistyötä, erityisesti Suomen lähialueiden kanssa. Kuntien laajaa ystävyyskuntaverkostoa hyödynnetään liikunta-alan yhteistyössä. Urheilujärjestöt ja urheiluseurat osallistuvat tähän toimintaan muun muassa laajan kilpailutoiminnan kautta.

Liikunnan kansainvälisissä asioissa on järjestetty myös kansallista yhteistyötä kansainväliseen liikuntapolitiikkaan vaikuttamiseksi.

Ohjelmaperusteinen tukeminen

Opetusministeriö on kehittänyt 1990-luvulla perustukijärjestelmien ohella ohjelmaperusteisia määräaikaista projekteja, jotka kohdistuvat tärkeiksi ja ajankohtaisiksi katsottuihin liikunnan osa-alueisiin. Tämä toiminta käynnistyi vuosikymmenen vaihteessa Liikunta Suomi-projekteilla (1989-1993), joilla kehitettiin erilaista paikallistason liikuntatoimintaa. Näihin hankkeisiin käytettiin noin 10 miljoonaa markkaa. Nyt on käynnissä Kunnossa Kaiken Ikää -terveysohjelma yhteistyössä sosiaali- ja terveysministeriön kanssa. Tavoitteena on vuosina 1995-2000 saada 150 000 uutta liikunnan harrastajaa 40-60 vuotiaiden ikäryhmässä. Opetusministeriö osoittaa tähän ohjelmaan vuosittain 3 miljoonaa markkaa. Vuonna 1996 tukea sai 177 pääosin paikallista hanketta.

Ohjelmaperusteisia liikuntamäärärahoja on suunnattu myös rasismiin vastaisiin ja suvaitsevaisuutta lisääviin hankkeisiin sekä tasa-arvoa edistäviin hankkeisiin.

1.2. Nykytilan arvio: muutokset yhteiskunnassa ja liikuntakulttuurissa

Liikunnan toimintaympäristö on muuttunut monin tavoin nykyisen liikuntalain voimaolon aikana. 1990-luvun alussa taloudellinen lama on vaikuttanut kuntien liikuntatoimen organisaatioon sekä liikuntapalveluihin samalla kun se katkaisi pitkään jatkuneen liikuntamäärärahojen kasvun myös valtionhallinnossa. Valtion liikuntamäärärahat pie-

nenivät 490 miljoonasta markasta lähes 100 miljoonalla markalla. Rakenteelliseksi muodostunut joukkotyöttömyys vaikuttaa voimakkaasti yksittäisten kansalaisten ja perheiden mahdollisuuksiin harrastaa liikuntaa, koska aikaisemmin usein maksuttomat liikuntapalvelut on jouduttu hinnoittelemaan sekä kunnissa että liikuntajärjestöissä yhä enemmän kustannuksia vastaavasti.

1970-luku oli voimakkaan rakentamisen aikaa liikunnan alalla. Esimerkiksi puolet maamme uimahalleista on rakennettu 1970-luvulla. 1990-luvulla nämä 100 uimahallia ovat olleet kiireisen peruskorjauksen tarpeessa. Sama koskee suurta osaa maamme sisäliikuntatiloista. Kunnille tämä on merkinnyt voimakkaita kustannuspaineita, joihin on pystytty vastaamaan vain osittain.

Liikunnan ja terveyden myönteiset yhteydet on tiedetty jo pitkään. Kuitenkin vasta 1990-luvulla liikunnan ja terveyden tutkijat ovat kyenneet tuottamaan kiistattoman näytön liikunnan terveydellisistä vaikutuksista. Tämä näyttö luo kokonaisvaltaiseen yhteiskuntapolitiikkaan ja liikuntapolitiikkaan uusia välineitä ja samalla uusia haasteita. Ikääntyvän väestömme terveyden sekä työ- ja toimintakyvyn säilyttämiseksi taloudellisesti edullisin ja väestön kannalta miellyttävä vaihtoehto on liikuntapalvelujen lisääminen. Opetusministeriön ja sosiaali- ja terveysministeriön yhteistä terveysohjelmaa "Kunnossa Kaiken Ikää" on toteutettu vuodesta 1995 lähtien. Tavoitteena on saada vuoteen 2000 mennessä 150 000 uutta 40–60-vuotiasta liikunnan harrastajaa.

Lähes kaikki suomalaisten kansantaudit kytkeytyvät liikunnan puutteeseen. Esimerkiksi vähän liikkuvilla sepelvaltimotaudin, liikalihavuuden, aikuisiän sokeritaudin ja masentuneisuuden ilmenemisvaara on kaksinkertainen liikuntaa harrastaviin verrattuna. Vastaava riski verenpainetaudin osalta on 25–50 % suurempi ja aivohalvauksen osalta 30–70 %. Fyysisen kunnan ja terveyden kannalta aikuisväestöstä liikkuu riittävästi vain yksi kolmasosa.

Liikunnan sosiaaliset vaikutukset on arvioitu terveydellisiä vaikutuksia merkittävämmiksi. Tältä alueelta ei kuitenkaan toistaiseksi ole saatu terveysvaikutuksia vastaavaa kiistatonta tieteellistä näyttöä. Nämä liikunnan sosiaaliset vaikutukset näkyvät voimakkaasti erilaisten yhteisöjen, muun muassa työyhteisöjen toiminnassa. Liikunnan sosiaaliset vaikutukset tukevat merkittävästi ver-

kostoituvien työyhteisöjen ja kansalaistoiminnan tarpeita. Kilpa- ja huippu-urheilun rinnalle on kehittynyt jatkuvasti laajeneva terveys- ja kuntoliikunnan toimintakenttä, jonka sosiaalisia ja mentaalisia vaikutuksia ei ole riittävästi painotettu.

Lasten ja nuorten kasvuun ja kehitykseen liikunnan ja urheilun vaikutukset ovat lähes korvaamattomia. Kaupungistuneessa yhteiskuntarakenteessa monipuoliset liikuntamahdollisuudet ja liikuntapalvelut ovat keskeinen osa kaupunkipolitiikkaa. Koulu-uudistuksen myötä aineiden valinnaisuus on lisääntynyt erityisesti lukioissa. Tämä voi johtaa siihen, että terveytensä ja kuntonsa kannalta eniten liikuntaa tarvitsevat eivät valitse liikuntakursseja. Kun samanaikaisesti 1990-luvun alkupuolen laman seurauksena koulujen kerhotunteja (pääosin liikuntakerhoja) on voimakkaasti vähennetty, ovat lasten ja nuorten tasapuoliset mahdollisuudet harrastaa kasvun ja kehityksen kannalta välttämätöntä liikuntaa heikentyneet. Liikunta on edelleen lasten ja nuorten suosituin aktiivinen harrastus. 10–12 vuotiaista pojista 75 % ja tytöistä 65 % harrastaa liikuntaa vähintään kaksi kertaa viikossa.

Liikuntatutkijoiden laatimassa liikunnan yhteiskunnallisessa perustelussa (1993) todettiin että liikunnan alueella työllistyy välittömästi maassamme noin 20 000 ihmistä ja välillisesti lisäksi 30 000 ihmistä. Kun samanaikaisesti liikunnan ja urheilun merkitys yhteiskunnassamme on lisääntynyt osana terveydenhuoltoa, vapaa-aikapolitiikkaa ja matkailua sekä osana kulttuuriteollisuutta sen lisäksi, että liikunta on tärkeä osa kasvatusta ja koulutusta, on liikunta-ala tulevaisuuden työllistäjä. Tähän liittyy myös keskustelu kolmannen sektorin eli kansalaistoiminnan mahdollisuuksista tulevaisuuden työllistäjänä. Siinä on kysymys pysyvien työpaikkojen luomisesta liikunnan alueelle.

Luontomatkailu on todettu maamme matkailupolitiikassa keskeiseksi voimavaraksi. Tämän matkailun keskeisenä elementtinä ovat erilaiset luontoliikuntaan liittyvät palvelut. Suhde luontoon, ennen kaikkea metsään ja järviin, on osa suomalaisten identiteettiä ja kulttuuria. Teknistyvässä yhteiskunnassa tämän ihmisen ja luonnon välisen suhteen merkitys korostuu. Luonnossa liikkuminen on suomalaisen liikuntakulttuurin ominaispiirteitä. Suurimalla osalla lapsista ja nuorista ei ole enää luontevaa kosketusta luontoon. Tutkimustenkin mukaan nuoret ovat vieraan-

tumassa perinteisistä luonnossa liikkumisen muodoista.

Urheilusta on kehittymässä myös ammatti eräille nuorista. Tällä ammattimaisella kilpaja huippu-urheilulla ja siihen liittyvällä kansallisella ja kansainvälisellä viihteellä on oma sijansa maamme kulttuuriteollisuudessa. Sillä on myös merkitystä suomalaisten identiteettiä ja kansainvälistä Suomi-kuvaa rakennettaessa. Ammattilaistumiseen ja urheilun viihdeluonteeseen liittyy myös epäkohotia, kuten doping-aineiden käyttöä, urheiluväkivaltaa sekä yleisesti urheilun myönteisten arvojen alistamista kaupalliselle hyödyn-tämiselle.

Liikunta ja urheilu on aina ollut hyvin kansainvälistä toimintaa. Kansainvälistyminen näkyy tästäkin syystä poikkeuksellisen voimakkaasti liikunnan alueella. Liikunnan kansainvälinen yhteistyö Euroopan neuvoston urheilukomiteassa, Euroopan unionissa, pohjoismainen yhteistyö sekä liikunnan lähialueyhteistyö ovat kehittyneet viime vuosina nopeasti.

Maahanmuuttajien osuus Suomen väestöstä on edelleen pieni, vain noin 79 000 henkilöä, mutta tämä väestönosa on edelleen kasvamassa. Liikunta on muun kulttuurin ohella osoittautunut erinomaiseksi välineeksi integroida maahanmuuttajia suomalaiseen yhteiskuntaan ja toisaalta totuttaa suomalaisia vastaanottamaan ja elämään maahanmuuttajien kanssa.

Liikunnan toimintaympäristö on muuttunut monin tavoin. Samalla liikuntakulttuuri on eriytynyt voimakkaasti. Kilpa- ja huippu-urheilu on kehittynyt voimakkaasti kaupalliseen suuntaan. Lapsi- ja nuorisourheilun rinnalle on kehittynyt omat piirteensä luonut liikunta nuorisokulttuurina. Terveyttä edistävä liikunta, kuntoliikunta ja siihen liittyvät elämykset ovat luoneet aikaisempaa selkeämmät toimintatapansa. Yhteiskunnan ja liikuntajärjestöjen rinnalle on kehittynyt laaja yksityisten liikuntapalvelujen tarjonta. Liikuntamatkailun merkitys kasvaa. Liikunta työllistäjänä sisältää uusia mahdollisuuksia. Liikunnan kansalaisuudinta on muotoutumassa uudelleen uusia tehtäviä vastaavasti.

2. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

Liikuntalain uudistamisen tarve perustuu muutoksiin liikuntakulttuurin sisällä sekä

liikunnan toimintaympäristössä. Nykyiseen liikuntalakiin on tehty eri vaiheissa kahdeksan muutosta ja siitä on jäljellä vain muutama alkuperäinen pykälä. Jo tämäkin vaatii lain päivittämistä ja ajantasaisiamista.

Nykyisessä liikuntalaissa ei ole säädetty lain tarkoituksesta ja arvoperustasta. Näitä periaatteita on kuitenkin jonkin verran eri pykälissä. Uudistettavan liikuntalain tarkoituksena on luoda selkeä ja tavoitteellinen perusta yhteiskunnan toimenpiteille liikunnan edistämiseksi ja yhteiskunnan kehittämiseksi liikunnan avulla. Lakiehdotus ei sisällä uusia rakenteita eikä tukijärjestelmiä, mutta linjaa ne nykyistä toimintaympäristöä vastaavasti ja korostaa eri hallinnonalojen yhteistyön merkitystä.

Liikunnan terveydelliset vaikutukset sekä liikunnan merkitys lasten ja nuorten kasvulle ja kehitykselle korostuu aikaisempaa selvemmin. Lain yleisinä tavoitteina on tasarvon, suvaitsevaisuuden ja monikulttuurisuuden sekä kestävän kehityksen turvaaminen.

Ennenaikaisen eläkkeelle siirtymisen kustannukset on arvioitu 50 miljardiksi markaksi vuodessa. Masentuneisuus ja mielen-terveydelliset häiriöt ovat merkittävä eläkkeelle siirtymisen syy. Kansantautien aiheuttamat työpanosmenetykset ovat 54 miljardia markkaa vuodessa. Verenpainepotilaiden (600 000) lääkehoito maksaa 500 miljoonaa markkaa vuodessa. Yhden nuoren laitoshoitopaikka maksaa 360 000 markkaa vuodessa ja yhden syrjäytyneen nuoren elinkaaren kustannukset yhteiskunnalle on arvioitu 5 miljoonaksi markaksi. Kun liikunnalla voidaan vaikuttaa kaikkeen tähän merkittävästi ja ennaltaehkäisevästi, niin liikunnan edistäminen on myös kansantaloudellisesti erittäin perusteltua.

Nykyisessä liikuntalaissa säädetään liikunnan edistämisestä. Lakiehdotuksessa on liikunnan, kilpa- ja huippu-urheilun sekä niihin liittyvän kansalaistoiminnan edistäminen edelleen lähtökohtana, mutta niiden rinnalle on nostettu yhteiskunnan kehittäminen liikunnan avulla. Tähän uuteen linjaukseen liittyy opetusministeriölle ja läänin liikuntatoimelle säädetty yhteistyö- ja koordinaatiovelvoite liikunnan asioissa. Kunnissa vastaava tehtävä on kunnan liikuntatoimella. Keskeisiä yhteistyöasioita ovat koulu-, sosiaali-, terveys-, nuoriso-, työvoima- ja ympäristökysymykset.

Lääniuudistuksen yhteydessä lakkautettiin

nykyiset läänien liikuntalautakunnat 1 päivästä syyskuuta 1997 alkaen. Samalla kumoutui läänin liikuntalautakunnasta annettu asetus. Ehdotetussa laissa ja sen nojalla annettavassa asetuksessa olisi säännökset läänin liikuntatoimesta ja sen tehtävistä.

Valtion liikuntaneuvoston asemaa asiantuntijaelimenä ehdotetaan vahvistettavaksi. Aikaisempien esitys- ja lausuntotehtävien lisäksi säädetään valtion liikuntaneuvostolle arviointitehtävä, joka koskee koko valtionhallinnon toimenpiteiden vaikuttavuutta liikunnan alueella. Tämä liittyy olennaisesti uudessa laissa opetusministeriölle esitettyyn yhteistyö- ja yhteensovittamisvelvoitteeseen. Samalla kumottaisiin nykyinen valtioneuvoston päätös valtion liikuntaneuvostosta ja siitä ehdotetaan säädettäväksi asetuksella. Lisäksi ehdotetaan valtion liikuntaneuvoston toimintaedellytyksiä parannettavaksi. Valtion liikuntaneuvostolle ei ehdoteta siirrettäväksi avustusten jakamiseen liittyvää päätösvaltaa.

Liikunnan uudet yhteiskunnalliset tehtävät ja ulottuvuudet edellyttävät liikuntatieteellisen tutkimuksen ja liikunnan tietohuollon voimakasta kehittämistä. Liikunnan kansainvälistyminen ja lisääntyvät tehtävät Euroopan neuvoston urheilukomitean sekä Euroopan unionin piirissä sekä lähialueyhteistyössä asettavat haasteita, joihin vastaaminen vaatii myös taloudellisia lisäresursseja.

Paikallisen liikuntatoiminnan edellytysten parantaminen nähdään yleisesti kiireellisimpänä mahdollisten lisäresurssien kohteena. Paikallista liikuntatoimintaa voidaan tukea lisäämällä resursseja lähiliikuntapaikkojen peruskorjaukseen ja rakentamiseen sekä ohjelmaperusteisella paikallistasolle suuntautuvalla erillisellä tuella. Paikallisen toiminnan, siis liikunta- ja urheiluseurojen tukeminen, tapahtuu kuntien päätöksillä. Siten mahdollinen valtion lisätuki paikallistasolle kanavoituu selkeimmin kuntien kautta sekä siihen liittyvän informaatio-ohjauksen ja liikunnan yhteiskunnallisesta merkityksestä käytävän keskustelun ja yhteiskuntapoliittisen päätöksenteon kautta.

3. Esityksen vaikutukset

3.1. Organisaatio- ja henkilöstövaikutukset

Ehdotettu liikuntalaki täsmentäisi käynnissä olevaa alueellisen liikuntatoimen järjestämistä lääninhallituksissa. Lakiehdotuksessa

ja sen nojalla annettavassa asetuksessa säädettäisiin läänin liikuntatoimen rakenteesta ja tehtävistä sekä alueellisesta yhteistyövelvoitteesta. Läänin liikuntatoimi organisoidaan lääninhallituksissa nykyisellä henkilöstöllä.

Esityksessä ehdotettu yhteistyö- ja koordinaatiovelvoite ei luo uusia organisaatiorakenteita, vaan pyrkii hyödyntämään nykyisiä rakenteita aikaisempaa tehokkaammin.

Valtion liikuntaneuvostolle ehdotetaan uutta arviointitehtävää, joka koskee valtionhallinnon toimenpiteiden vaikuttavuutta liikunnan alueella. Tätä tehtävää varten valtion liikuntaneuvosto tarvitsee yhden henkilötyövuoden työpanoksen lisää.

3.2. Taloudelliset vaikutukset

Esitys ei sinänsä lisää valtion menoja. Lain mukaiset valtionosuudet ja -avustukset myönnettäisiin vuosittain valtion talousarvion rajoissa, joten niillä ei olisi vaikutusta talousarvion loppusummaan.

3.3. Ympäristövaikutukset

Esitys velvoittaa yleisesti kestävän kehityksen periaatteiden huomioon ottamiseen. Tällä on vaikutuksia liikuntakasvatukseen, liikuntapaikkarakentamiseen sekä luonnossa järjestettävän kilpalutoiminnan osalta.

3.4. Vaikutukset eri kansalaisryhmien asemaan

Lailla säädettävä liikunnan julkinen tuki edistää kaikkien kansalaisryhmien mahdollisuuksia harjoittaa liikuntaa. Erikseen on painotettu lasten ja nuorten kasvua ja kehitystä liikunnan avulla, terveyttä edistävää liikuntaa sekä erityisryhmien liikuntaa.

4. Asian valmistelu

Opetusministeriö asetti 13 päivänä syyskuuta 1996 työryhmän valmistelemaan liikuntalain uudistamista. Työryhmä oli parlamentaarisesti ja järjestöllisesti edustava ja koostui liikunnan eri alueiden asiantuntijoista. Työryhmä kuuli 35 asiantuntijaa. Työryhmä sai työnsä valmiiksi 28 päivänä toukokuuta 1997. Mietintöön ei sisällynyt

eriäviä mielipiteitä. Lausuntopyyntöjä lähetettiin 210 ja lausuntoja saatiin 86 kappaletta. Lausunnoissa pidettiin työryhmän esitystä yleisesti hyvänä, joskin niihin sisältyi myös muutosehdotuksia, joista osa on sisällytetty lakiehdotukseen.

Valtion liikuntaneuvosto on antanut liikuntalain uudistamisesta puoltavan lausunnon.

5. Muita esitykseen vaikuttavia seikkoja

Liikuntalain säätämisen tekee ajankohtaiseksi myös lääninhallintouudistus, johon liit-tyen on välttämätöntä hahmottaa alueellisen liikuntatoimen uusi asema ja säätää läänin liikuntatoimen tehtävistä.

YKSITYSKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotuksen perustelut

1 luku. Yleiset säännökset

1 §. *Lain tarkoitus.* Voimassa olevassa liikuntalaissa ei ole erikseen säädetty lain tarkoituksesta, vaan lain tarkoitus on koottavissa eri pykälien säännöksistä. Uudessa laissa säädetään lain tarkoituksesta kahdessa eri suunnassa. Toisaalta on kysymys liikunnan ja liikuntatoiminnan edistämisestä ja toisaalta väestön hyvinvoinnin, terveyden ja toimintakyvyn parantamisesta liikunnan avulla.

Edellinen pitää sisällään liikuntakulttuurin sisäisen itseisarvoisen kehittämisen ja jälkimmäisessä on kysymys yhteiskunnan hyvinvointipolitiikan toteuttamisesta liikunnan avulla. Hyvinvointipolitiikan kannalta keskeinen tavoite on laajentaa liikuntaharrastusta ja saada se koskemaan uusia väestöryhmiä.

Valtion tukeman liikunnan ja siihen liittyvän kansalaistoiminnan tulee olla eettisesti perusteltua. Tällä tarkoitetaan yksilön ja yhteiskunnan kannalta liikunnan positiivisten fyysisten, henkisten ja sosiaalisten vaikutusten edistämistä. Yhteiskunnan tuen ulkopuolelle voidaan rajata toiminta, joka on välinpitämätöntä suhteessa dopingiin, päihdeongelmiin tai urheiluun liittyvään väkivaltaan.

Laissa on haluttu erikseen korostaa lasten ja nuorten kasvun ja kehityksen tukemista. Tämä tarkoittaa sellaisen liikunnan tukemista, jonka lähtökohdana on lasten ja nuorten tarpeet.

Lakiehdotuksessa käytetään käsitettä väestö nykyisessä laissa olevan kansalaisten sijasta. Väestöön sisältyvät myös ne maahanmuuttajat, joilla ei ole kansalaisuutta.

Lakiehdotuksen 2 momentissa säädettäisiin lain arvoperustasta. Ehdotuksessa on pitäyditty yleisellä tasolla oleviin ja tavoiteltaviin arvoihin, kuten tasa-arvoon. Tasa-arvo koskee sukupolvien, sukupuolten, maan eri alueitten välistä, kielellistä sekä sosiaalista tasa-arvoa. Kielellisellä tasa-arvolla tarkoitetaan perinteisten suomenruotsalaisen ja saamelaiskulttuurien ohella myös viittomakieltä äidinkielenään käyttäviä. Liikunnalliseen tasa-arvoon sisältyy myös erityisryhmien oikeus harrastaa liikuntaa.

Suvaitsevaisuuden kirjaamisella lain arvo- perustaksi toteutetaan valtioneuvoston tuoretta periaatepäätöstä hallinnon toimenpiteistä suvaitsevaisuuden lisäämiseksi ja rasismien ehkäisemiseksi.

Monikulttuurisuus sisältää maahanmuuttajien ja eri etnisten ryhmien toiminnan hyväksymisen ja tukemisen, mutta myös oman liikuntakulttuurimme moninaisuuden, kuten liikunnan ja urheilun osana suomenruotsalaista kulttuuria, työväenkulttuuria, saamelais- laisten kulttuuria tai eri nuorisokulttuureja.

Lain tavoitteena on se, että mahdollisimman moni voisi harrastaa liikuntaa omista lähtökohdistaan. Osalle väestöä tämä on mahdollista vain yhteiskunnan tuen turvin. Oikeus liikuntaan on nähtävä osana kansalaisten peruspalveluja. Liikunnallisen tasa- arvon turvaaminen on sidoksissa ihmisten yleisen tasa-arvon lähtökohtiin. Tavoitteena ei ole vain liikunnallinen tasa-arvo, vaan tasa-arvon edistäminen myös liikunnan avulla. Siksi lakiehdotuksessa on päädytty tasa- arvotavoitteiden yleisempään määrittelyyn liikunnallisen tasa-arvon sijasta.

Erikseen on vielä haluttu korostaa luonnon käytössä kestävästä kehityksestä turvaamista. Tämä näkökulma korostaa puhdasta luontoa

keskeisenä liikkumisympäristönä sekä liikuntatoimen, urheilu- ja liikuntajärjestöjen vastuuta ympäristö- ja luonnonsuojelusta liikunnan järjestämisessä sekä kasvatustyössä.

Suomen Liikunta ja Urheilu ry:n strategia-työssä määritellyt keskeiset arvot: elämänoimaa liikunnasta, paikallisuus ja yhteistyö, on otettu lakiehdotuksessa huomioon seuraavasti. Liikunnan antama elämänoimaa on hyvinvoinnin, terveyden ja toimintakyvyn parantamista liikunnan avulla. Paikallisuus korostuu lähinnä toiminta- tapana ja sen eritukijärjestelminä. Yhteistyövelvoitteesta on laissa ehdotettu oma pykälä (2 §).

Liikunnan käsitettä ei laissa ole esitetty määriteltäväksi. Sillä tarkoitetaan ensisijaisesti harrastuksenomaista fyysistä rasitusta aiheuttavaa toimintaa. Harrastuksenomaisuus rajaa käsitettä liikuntakulttuurin sisälle. Harrastuksenomaisella tarkoitetaan itsenäistä toimintamuotoa erotuksena työperäisestä fyysisestä rasituksesta. Myös huippu-urheilu sisältyy liikunnan käsitteeseen, vaikka se on useimmiten ammattimaisesti harjoitettua. Lisäksi sellaiset melko vähän fyysistä rasitusta aiheuttavat urheilumuodot kuten ammunta ja shakki katsotaan kilpailujärjestelmänsä ja kulttuuritaustansa kautta urheilun käsitteeseen sisältyväksi. Urheilulla tarkoitetaan lähinnä kilpailujärjestelmiin perustuvaa liikuntaa.

Nykyisessä liikuntalaissa liikuntatoiminta on määriteltä kansalaistoiminnaksi liikunnan alueella. Tätä määritelmää ei ole enää sisällytetty lakiehdotukseen, koska laissa ja asetuksessa ei käytettäisi liikuntatoiminta-käsitettä. Tästä käsitteestä on liikuntalakitekstissä luovuttu, koska suomen kielessä liikuntatoiminnalla tarkoitetaan muun muassa myös kuntien järjestämää toimintaa.

Laissa käytetään liikunnan ja urheilun käsitteitä. Lähtökohtana pidetään näiden käsitteiden yleistä ymmärrettävyyttä. Yksiselitteinen määrittely laissa on osoittautunut hankalasti toteutettavaksi. Laissa ei ole tarkoitus käyttää useita määrittelemättömiä käsitteitä. Esimerkiksi terveysliikunnan sijasta on lakitekstissä käytetty käsitettä "terveyttä edistävä liikunta" ja erityisliikunnan sijasta käytetään käsitettä "erityisryhmien liikunta".

2 §. *Vastuut ja yhteistyövelvoitteet.* Asiantuntijakuulemisen ja lausuntokierroksen perusteella nykyinen vastuunjako ehdotetaan pidettäväksi ennallaan eli yleisten edellytysten luominen on valtion ja kuntien tehtävä ja liikunnan järjestäminen pääasiassa liikunta-

järjestöjen tehtävä. Liikuntajärjestöjen ohella liikuntaa järjestävät myös muut kansalaisjärjestöt ja yhteisöt sekä kunnat ja oppilaitokset.

Työnjakomäärittely on tavoitteellinen ja joustavasti tulkittava, koska esimerkiksi pääosa aikuisväestöstä harrastaa liikuntaa liikuntajärjestöjen ulkopuolella. Lain määritellyssä onkin kysymys työnjaosta valtion tukijärjestelmien näkökulmasta. Laissa päädytään järjestöavustusten osalta edelleen tukemaan liikuntaa ensisijaisesti liikuntajärjestöjen kautta. Valtakunnallisen liikunnan kansalaistoiminnan tukemisen rajoittaminen käytännön syistä liikuntajärjestöihin ei merkitse sitä, että kunnissa ei voitaisi suunnata liikuntamäärärahoja aikaisempaa laajemmalle kansalaistoiminnan kentälle. Kunnat harjoittavat tältä osin itsenäistä politiikkaa.

Paikallisilla urheilu- ja liikuntaseuroilla on keskeinen merkitys lasten ja nuorten liikunnassa ja sen kehittämisessä. Valtion ja kuntien määrärahopolitiikassa tulee kiinnittää erityistä huomiota paikallisten liikuntapalvelujen kehittämiseen.

Uutena lakiin kirjattavana velvoitteena on yhteistyövelvoite liikunnan alueella. Keskeisiä yhteistyöalueita ovat liikunnan vaikutukset lasten ja nuorten kasvuun ja kehitykseen, liikunnan sosiaaliset ja terveydelliset vaikutukset, erityisryhmien liikunta sekä liikunnan suhde ympäristöön. Viime vuosien yhteistyöalueita ovat olleet myös liikunnan suvaitsevaisuutta ja monikulttuurisuutta edistävä työ. Liikuntajärjestöjen rooli työllistäjänä on myös keskeinen yhteistyöalue. Yhteistyötahoina ovat ainakin opetusministeriön koulutus- ja tiedepolitiikan osasto, sosiaali- ja terveysministeriö, työministeriö ja ympäristöministeriö.

Liikunnan yhteistyövelvoite säädetään valtakunnan tasolla liikuntatoimesta vastaavalle ministeriölle eli opetusministeriölle, alueellisella tasolla läänien liikuntatoimelle ja paikallistasolla kunnille. Kunnissa keskeisinä yhteistyötahoina ovat koulu-, nuoriso-, kulttuuri-, sosiaali- ja terveystoimi sekä työvoima- ja rakennusviranomaiset.

Liikuntatoimella laissa tarkoitetaan valtion ja kuntien hallintoa ja toimenpiteitä liikunnan alueella.

3 §. *Läänin liikuntatoimen hallinto.* Lääninuudistus supisti läänien määrän yhdestoista viiteen läniin. Samalla lakkautettiin läänien liikuntalautakunnat ja niiden tehtävät siirrettiin lääninhallituksille. Nämä muutok-

set tulivat voimaan 1 päivänä syyskuuta 1997.

Opetusministeriö tarvitsee edelleen alue-tasolle toimialueensa kehittämisen ja palvelu-yksikön. Lääninhallituslaissa on liikuntatoimi määritelty yhdeksi läänin toimialueeksi. Lisäksi lääninhallituslaissa on todettu, että eri toimialoilla eri ministeriöt tulosohjaavat toimialuettaan läänissä.

Liikunnan toimialan ohjauksen ja kehittämistyön kannalta nykyiset läänit ovat selvästi liian suuria yksiköitä, joilla ei ole riittävää kulttuurista ja alueellista identiteettiä. Tämän vuoksi lääneihin tulee perustaa alueelliset asiantuntijaelimet, joita voidaan käyttää muun muassa liikuntapaikkarakentamisen avustushakemusten valmistelu- ja asiantuntijajyksikköinä sekä muussa liikuntatoimen alueellisessa kehittämisessä. Asiantuntijaelinten toiminta-alueita määriteltäessä tulee ottaa huomioon maakuntajako, uudet työvoima- ja elinkeinokeskukset sekä alueellisten liikunnan palvelujärjestöjen toimialueet. Alueellisessa kehittämistyössä otetaan huomioon maakunnan liitot alueiden kehittämisestä annetun lain (1135/1993) edellyttämällä tavalla.

Opetusministeriö osoittaa vuosittain läänien liikuntatoimen käyttöön toimintamäärärahat, joiden käytöstä sovitaan opetusministeriön ja lääninhallitusten kesken. Opetusministeriö voi lisäksi osoittaa läänien liikuntatoimen käyttöön ja edelleen myönnettäväksi liikunnan alueelliseen kehittämiseen liittyviä määrärahoja, esimerkiksi valtakunnallisten ohjelmien toteuttamiseen liittyviä määrärahoja.

Läänien liikuntatoimen tehtävistä säädetäisiin tarkemmin asetuksella. Asetukseen kirjataan läänin liikuntatoimen keskeiset tehtävät.

4 §. *Valtion liikuntaneuvosto.* Valtion liikuntaneuvostolla on keskeinen asema opetusministeriön asiantuntijaelimenä. Se tekee esityksen opetusministeriölle muun muassa liikuntajärjestöjen vuosittaisten toiminta-avustusten jakamisesta sekä antaa lausunnon liikuntapaikkarakentamisen määrärahojen jaosta. Liikuntaneuvoston liikuntatieteen jaosto tekee opetusministeriölle esityksen liikuntatieteellisten tutkimusmäärärahojen jakamisesta.

Uutena tehtävänä valtion liikuntaneuvostolle ehdotetaan säädettäväksi arviointitehtävä valtionhallinnon toimenpiteiden vaikutavuudesta liikunnan alueella. Valtioneuvos-

ton asettamana asiantuntijaelimenä liikuntaneuvoston toimenkuvaan soveltuu hyvin tämä opetusministeriön perinteistä toimialuetta laajempi arviointitehtävä. Arviointitehtävään sisältyy muun muassa uuden liikuntalain toimeenpanon ja vaikutusten seuranta.

Valtion liikuntaneuvoston tehtävistä säädetäisiin tarkemmin asetuksella. Valtion liikuntaneuvoston tehtävistä on tarkoitus säätää asetuksessa joustavasti siten, että asetus mahdollistaa liikuntaneuvoston työn kehittämisen ajankohtaisia tarpeita vastaavasti.

2 luku. Valtionrahoitus

5 §. *Valtionosuus kunnan liikuntatoimeen.* Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetussa laissa on palautettu kuntien velvollisuus käyttää liikuntatoimen valtionosuus liikuntatoimen menoihin. Tähän liittyen ehdotetaan liikuntalakiin muotoilua, jolla asetetaan yleisiä tavoitteita kuntien liikuntapolitiikalle. Tavoitteet ovat yleisluonteisia ja jättävät kuntien vastuulle päätökset siitä, miten tavoitteet saavutetaan. Merkittävää liikuntalain muotoilussa on se, että siinä kiinnitetään huomiota yhteistyön merkitykseen, terveyden edistämiseen, kansalaistoiminnan tukemiseen, liikuntapaikkatarjontaan sekä erityisryhmien liikunnan järjestämiseen.

6 §. *Alueellisen liikuntatoimen rahoitus.* Opetusministeriö osoittaa vuosittain läänin liikuntatoimen käyttöön toimintamäärärahat, joiden käytöstä sovitaan opetusministeriön ja lääninhallituksen kesken. Opetusministeriö voi lisäksi osoittaa läänin liikuntatoimen käyttöön ja edelleen myönnettäväksi liikunnan alueelliseen kehittämiseen liittyviä määrärahoja, esimerkiksi jonkun valtakunnallisen ohjelman toteuttamiseen liittyviä määrärahoja.

Läänien liikuntatoimella on opetusministeriön asettamia tehtäviä seuraavasti:

- liikunnan alueellisten asiantuntijaelinten asettaminen ja toiminta
- liikuntapaikkarakentamisen tukeminen ja neuvonta
- liikunnan tietohuolto
- liikunnan alueellisen kansalaistoiminnan tukeminen
- liikunnan alueellinen kansainvälinen toiminta
- liikunnan valtakunnallisten ohjelmien alueellinen toteuttaminen
- liikunnan ajankohtaiskoulutus
- erityisryhmien liikunnan kehittäminen

- liikunnan yleinen kehittäminen ja yhteistyön kehittäminen
- yhteiskunnan toimenpiteiden alueellinen arviointi liikunnan alueella.

Liikuntaa kehitetään alueellisesti yhteistyössä maakunnan liittojen kanssa alueiden kehittämistä annetun lain edellyttämällä tavalla.

7 §. *Valtakunnallisten ja alueellisten liikuntajärjestöjen valtionavustukset.* Valtakunnallisten ja alueellisten liikuntajärjestöjen tukijärjestelmää ei ehdoteta muutettavaksi. Asetuksella säädettäisiin eräistä uusista painotuksista tukitoiminnassa, esimerkiksi tuloserusteisen avustamisen osalta.

Asetuksessa liikunnan palvelujärjestöksi määriteltäisiin sellainen valtakunnallinen tai alueellinen järjestö, jonka sääntöjen mukaisena päätoimialueena on liikunta ja joka tuottaa siihen kuuluville valtakunnallisille, alueellisille ja paikallisille järjestöille ja liikuntatoimille niiden tarpeita vastaavia palveluja.

Talousarvioon sisältyviä muita määrärahoja voidaan käyttää liikuntajärjestöjen toiminnan avustamiseen näiden määrärahojen käyttöä koskevien erityissäännösten ja -määräysten mukaisesti.

8 §. *Liikuntapaikkojen valtionavustukset.* Valtion harjoittaman liikuntapaikkojen avustuspolitiikan ensisijaisena tavoitteena on luoda edellytykset kansalaisten aktiiviselle ja säännölliselle liikunnalle. Liikuntapaikkojen tulee turvata väestölle tasa-arvoiset mahdollisuudet liikunnan harrastamiseen lain tarkoituksen edellyttämällä tavalla. Liikkumisehdoitteiden huomioon ottaminen on tärkeä osa tasa-arvoisten liikuntapalvelujen toteuttamista.

Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain pohjalta valtioneuvosto on määritellyt perustamishankkeena käsiteltävän kohteen kustannusarvion alarajaksi 500 000 markkaa. Tätä pienemmät hankkeet käsitellään nykyisin kuntien käyttökustannusmenoina. Liikuntapaikkarakentamisen näkökulmasta rajan määrittäminen ei ole tarkoituksenmukaista, koska se rajaa keskeisen osan pienemmistä liikuntapaikkahankkeista tuen ulkopuolelle. Samalla rajautuu epätasa-arvoisesti huomattava osa liikuntapaikkatyypeistä, liikunnan harrastajista ja pienistä kunnista tämän tuen ulkopuolelle. Liikuntalakiuudistukseen liittyy ehdotus, että valtioneuvoston kyseistä päätöstä muutetaan siten, että opetusministeriö oikeutetaan määrittämään liikuntapaikkarakentamisen tukeen oikeuttavat

hankkeet.

Kuntaa voidaan pitää julkisen hallinnon tehtävämäärittelyn mukaan ensisijaisena avustuksen saajana. Avustusta voidaan harkinnan mukaan myöntää myös muille julkisoikeudellisille yhteisöille.

Mikäli avustustarve urheilun kansainvälisten ja kansallisten arvotapahtumien järjestämiseksi tarvittavien liikuntapaikkojen rakentamiseksi on merkittävä, tulisi määrärahan käyttötarkoitus tältä osin merkitä valtion talousarvioon.

Liikuntapaikkarakentaminen vaatii erityisosaamista. Opetusministeriöllä tulee olla mahdollisuus antaa erillisiä määräyksiä erityisesti käyttäjäturvallisuuteen ja rakennustekniseen tarkoituksenmukaisuuteen liittyvissä kysymyksissä. Myös liikkumis- ja toimintaesteiden huomioon ottaminen sekä uudisrakentamisessa että peruskorjausratkaisuissa vaatii erityisosaamista.

Liikuntapaikkarakentamisen määrärahoja käytetään myös liikuntapaikkarakentamisen tutkimus- ja kehittämishankkeisiin.

9 §. *Valtionavustukset muihin liikuntaa edistäviin tarkoituksiin.* Liikuntatieteelliseen tutkimus- ja kehitystyöhön sekä liikuntatieteellisten yhteisöjen toimintaan ehdotetaan edelleen avustus- ja apurahajärjestelmää. Liikuntamäärärahoista tuetaan ensisijaisesti soveltavaa tutkimusta ja liikuntahallintoa palvelevaa tutkimusta.

Liikunnan tietohuolto on eri muodoissaan kasvava ja voimakkaasti kehittyvä toimialue, joka on välttämätön liikuntatoimen ja koko liikunnan kentän kannalta. Samoin liikunnan kansainvälinen yhteistyö laajenee ja syvenee jatkuvasti.

Liikunnan ajankohtaisiin yhteistyö- ja kehittämishankkeisiin sisältyy Kunnossa Kaiken Ikää-terveysohjelma, rasismien vastustaminen ja suvaitsevaisuuden lisääminen liikunnan avulla, liikunnan vaikutukset lasten ja nuorten kasvuun ja kehitykseen, liikuntajärjestöt kolmannen sektorin työllistäjinä sekä erityisryhmien liikunnan edistäminen erityisesti paikallistasolla liikunta- ja urheiluseurojen kautta.

Huippu-urheilun osalta yhteiskunnan tuki suuntautuu kansalliseen ja kansainväliseen menestykseen tähtäävään koulutukseen ja harjoitteluun, olympiaurheilun ja paralympiaurheilun tukemiseen, huippu-urheilua palvelevaan tutkimus- ja kehitystyöhön, urheilija- ja valmentaja-apurahiin, kansainväliin kilpailuihin osallistumiseen sekä valta-

kunnallista käyttöä palveleviin harjoittelu- ja kilpailupaikkoihin. Tukeminen perustuu huippu-urheilun merkitykseen kansalliselle kulttuurille ja identiteetille sekä Suomi-kuvalle. Huippu-urheilu on myös itseisarvoisesti osa suomalaista kulttuuria. Tuettavan toiminnan tulee olla eettisesti perusteltua, jotta se voisi motivoida myönteisesti lapsia ja nuoria liikunnan piiriin. Huippu-urheilulla on merkitystä kansalaisille myös myönteisiä elämyksiä antavana viihteenä. Valtion tuki huippu-urheilulle edellyttää myös urheilijoiden oikeusturvakysymyksistä huolehtimista.

10 §. *Valtionapuviranomainen.* Liikuntalaissa tarkoitetuissa asioissa valtionapuviranomaisena on edelleen opetusministeriö. Liikuntapaikkojen rakentamishankkeiden osalta opetusministeriö voi harkintansa mukaan siirtää läänin liikuntatoimen valmisteltavaksi ja lääninhallituksissa päätettäväksi osan liikuntapaikkahakemuksista. Lisäksi opetusministeriö voi osoittaa myös muita määrärahoja lääneille edelleen jaettavaksi. Esimerkiksi Kunnossa Kaiken Ikää-terveysohjelman ja vastaavien kehittämishankkeiden tukemista voidaan harkita siirrettäväksi läänien liikuntatoimelle.

Laki ja asetus mahdollistaisivat edelleen myös sen, että opetusministeriö voi myöntää avustuksia valtakunnalliselle liikuntajärjestölle edelleen jaettavaksi sen jäsenjärjestöille. Tätä mahdollisuutta on käytetty Olympiayhdistyksen ja Paralympiayhdistyksen kohdalla.

3 luku. Erinäiset säännökset

11 §. *Valtionosuuksien- ja avustusten rahoitus.* Rahoitusperustaksi ehdotetaan edelleen ensisijaisesti veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovaroja. Liikunnan osuudesta säädetäneen valmisteltavana olevassa arpa-jaislaissa.

12 §. *Tarkemmat säännökset.* Asetuksessa tarkennetaan lähinnä valtion liikuntaneuvoston, liikuntajärjestöjen avustamiseen sekä liikunnan alueelliseen edistämiseen liittyviä asioita.

Lisäksi opetusministeriö voi antaa eri avustusjärjestelmiä koskevia tarkempia ohjeita.

4 luku. Voimaantulosäännökset

13 §. *Voimaantulo.* Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan 1 päivänä toukokuuta 1998.

Tällä lailla kumottaisiin nykyinen liikuntalaki siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen.

14 §. *Siirtymäsäännökset.* Valtion liikuntaneuvoston on tarkoituksenmukaista jatkaa toimintaansa nykyisen toimikauden loppuun.

2. Tarkemmat säännökset ja määräykset

Ehdotetun lain nojalla on tarkoitus antaa asetus, jossa on tarkemmat säännökset valtakunnallisten liikuntajärjestöjen avustamisesta, läänien liikuntatoimen tehtävistä sekä valtion liikuntaneuvostosta. Yksityiskohtaisia määräyksiä on tarkoitus antaa valtioneuvoston ja opetusministeriön päätöksillä. Tarkempia määräyksiä on tarvetta antaa liikuntajärjestöjen avustusperusteista, liikuntapaikkarakentamisesta sekä mahdollisesti muista harkinnanvaraisista avustusjärjestelmistä.

3. Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan 1 päivänä toukokuuta 1998.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Liikuntalaki

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Yleiset säännökset

1 §

Lain tarkoitus

Tämän lain tarkoituksena on edistää liikuntaa, kilpa- ja huippu-urheilua sekä niihin liittyvää kansalaistoimintaa, edistää väestön hyvinvointia ja terveyttä sekä tukea lasten ja nuorten kasvua ja kehitystä liikunnan avulla.

Lisäksi lain tarkoituksena on liikunnan avulla edistää tasa-arvoa ja suvaitsevaisuutta sekä tukea kulttuurien moninaisuutta ja luonnon kestäväää kehitystä.

2 §

Vastuut ja yhteistyövelvoitteet

Yleisten edellytysten luominen liikunnalle on valtion ja kuntien tehtävä. Liikunnan järjestämisestä vastaavat pääasiassa liikuntajärjestöt.

Ministeriö, jonka toimialaan kuuluu liikuntatoimi, jäljempänä ministeriö, vastaa liikuntatoimen yleisestä johdosta, kehittämisestä ja yhteensovittamisesta liikunnan yhteistyössä valtionhallinnossa. Alueellisella tasolla nämä tehtävät kuuluvat läänin liikuntatoimelle ja paikallistasolla kunnille.

Kunnan tulee luoda edellytyksiä kuntalaisten liikunnalle kehittämällä paikallista ja alueellista yhteistyötä sekä terveyttä edistävää liikuntaa, tukemalla kansalaistoimintaa, tarjoamalla liikuntapaikkoja sekä järjestämällä liikuntaa ottaen huomioon myös erityisryhmät.

3 §

Läänin liikuntatoimen hallinto

Läänin liikuntatoimella tarkoitetaan lääninhallitusta ja sen asettamia alueellisista liikuntaneuvostoja. Läänin liikuntatoimen tehtävistä säädetään tarkemmin asetuksella.

4 §

Valtion liikuntaneuvosto

Ministeriön asiantuntijaelimenä tämän lain mukaisissa tehtävissä on valtion liikuntaneuvosto, jonka valtioneuvosto asettaa eduskunnan toimikaudeksi. Valtion liikuntaneuvostossa on liikuntapolitiikan, erityisryhmien liikunnan ja liikuntatieteen jaostot. Siinä voi olla myös muita jaostoja.

Neuvoston ja sen jaostojen tehtävänä on seurata liikunnan kehitystä, tehdä esityksiä ja aloitteita liikunnan kehittämiseksi, tehdä esityksiä ja antaa lausuntoja toimialansa liikuntamäärärahojen käytöstä sekä arvioida valtionhallinnon toimenpiteiden vaikuttavuutta liikunnan alueella. Valtion liikuntaneuvoston tehtävistä ja asettamisesta säädetään tarkemmin asetuksella.

2 luku

Valtionrahoitus

5 §

Valtionosuus kunnan liikuntatoimeen

Kunnalle myönnetään valtionosuutta liikuntatoimen käyttökustannuksiin siten kuin opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetussa laissa (705/1992) säädetään. Valtionosuus tulee käyttää 2 §:n 3 momentin mukaiseen toimintaan.

6 §

Alueellisen liikuntatoimen rahoitus

Ministeriö osoittaa läänin liikuntatoimen käyttöön vuosittain toimintamäärärahat, joiden käytöstä sovitaan lääninhallituksen kanssa. Ministeriö voi osoittaa läänin liikuntatoimelle myös muita määrärahoja edelleen avustuksina myönnettäväksi.

Lisäksi ministeriö voi avustaa muuta alueellista liikunnan kehittämistyötä.

7 §

Valtakunnallisten ja alueellisten liikuntajärjestöjen valtionavustukset

Valtion talousarvioon otetaan vuosittain määräraha valtakunnallisten ja alueellisten liikuntajärjestöjen toiminnan avustamiseen. Asetuksella ja valtioneuvoston päätöksellä säädetään määrärahan jakamisesta ja käyttöehdoista.

Ministeriö hyväksyy tämän lain nojalla avustettavat järjestöt siten kuin asetuksella säädetään. Valtion liikuntaneuvosto tekee ministeriölle esityksen avustusten myöntämisestä.

8 §

Liikuntapaikkojen valtionavustukset

Valtion talousarvioon otetaan vuosittain määräraha avustusten myöntämiseksi liikuntapaikkojen sekä niihin liittyvien vapaa-aikavarojen perustamishankkeisiin. Avustuksilla edistetään erityisesti laajojen käyttäjäryhmien tarpeisiin tarkoitettujen liikuntapaikkojen rakentamista, hankkimista, peruskorjaamista ja varustamista.

Avustusta myönnetään ensisijaisesti kunnalle tai kuntayhtymälle sekä kunnan tai kuntayhtymän määräämisvallassa olevalle yhteisölle. Avustusta voidaan myöntää myös muille yhteisöille.

Edellä 1 momentissa tarkoitetuista valtionavustuksista on voimassa mitä opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetussa laissa säädetään valtionavustuksesta perustamishankkeeseen.

Ministeriön on myöntäessään avustuksia liikuntapaikkarakentamiseen pyydettävä kyseessä olevan lääninhallituksen ja valtion liikuntaneuvoston lausunto.

9 §

Valtionavustukset muihin liikuntaa edistäviin tarkoituksiin

Valtion talousarvioon otetaan vuosittain määräraha avustusten ja apurahojen myöntämiseksi liikuntatieteelliseen tutkimus- ja kehitystyöhön sekä liikuntatieteellisten yhteisöjen toimintaan, liikunnan tietohuoltoon, koulutukseen, kansainväliseen yhteistyöhön,

huippu-urheilun edistämiseen, liikunnan ajankohtaisiin yhteistyö- ja kehittämishankkeisiin sekä muuhun 1 §:ssä määriteltyä tarkoitusta palvelemaan toimintaan.

10 §

Valtionapuviranomainen

Valtionapuviranomaisena 5–9 §:ssä tarkoitettujen avustusten osalta on ministeriö, jonka toimialaan kuuluu liikuntatoimi.

Liikuntapaikkojen perustamishankkeiden osalta ministeriö voi siirtää läänin liikuntatoimen valmisteltavaksi ja lääninhallituksessa päätettäväksi osan liikuntapaikkarakentamiseen varatusta määrärahasta. Lääninhallitus on valtionapuviranomaisena ministeriön määräämässä laajuudessa.

3 luku

Erinäiset säännökset

11 §

Valtionosuuksien ja -avustusten rahoitus

Tässä laissa tarkoitettujen valtionosuudet ja -avustukset suoritetaan ensisijaisesti veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovaroista.

12 §

Tarkemmat säännökset

Tarkemmat säännökset tämän lain täytäntöönpanosta annetaan asetuksella. Ministeriö voi antaa tämän lain nojalla myönnettäviä avustuksia ja apurahoja koskevia tarkempia ohjeita.

4 luku

Voimaantulosäännökset

13 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaa 1 päivänä toukokuuta 1998. Tällä lailla kumotaan 21 päivänä joulukuuta 1979 annettu liikuntalaki (984/1979) siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen.

14 §

Siirtymäsäännökset

Valtion liikuntaneuvosto voi jatkaa toi-

mintaansa tämän lain voimaan tullessa nykyisen toimikautensa loppuun.

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä tarpeellisiin toimiin sen täytäntöönpanemiseksi.

Helsingissä 11 päivänä joulukuuta 1997

Tasavallan Presidentti

MARTTI AHTISAARI

Ministeri *Claes Andersson*

